

Алматы облысы
Ескелді ауданы

Мектепке дейінгі
шағын орталықты
Жетісу орта мектебі

география , биология пәндерінің
мұғалімі: **Болысбекова Жарқынай**
Қыдырбайқызы

10 сынып
Сабақтың
тақырыбы:

Модификациялық
өзгергіштік

Модификациялық өзгергіштік

↓ Анықтама

↓ Түрлері

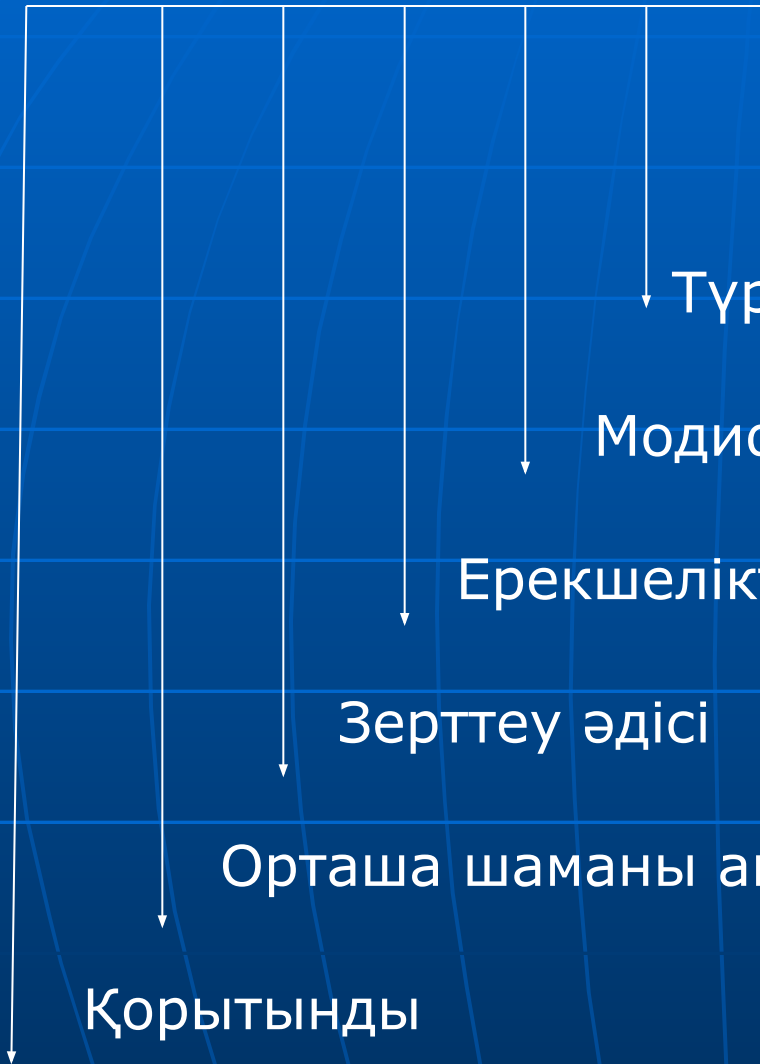
↓ Модификациялық өзгергіштік

↓ Ерекшеліктері

↓ Зерттеу әдісі

↓ Орташа шаманы анықтау

↓ Қорытынды

Модификациялық өзгергіштік

Анықтама :

Ағзалардың белгілерінің
сыртқы орта жағдайына
байланысты өзгеруі

Модификациялық өзгергіштік

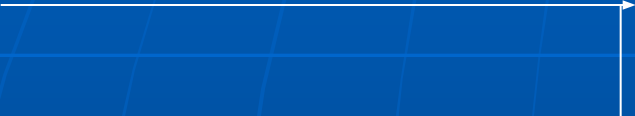


```
graph TD; A[Модификациялық өзгергіштік] --> B[1. Тұқым қуаламайтын өзгергіштік немесе фенотиптік, яғни модификациялық өзгергіштік]; A --> C[2. Тұқым қуалайтын немесе генотиптік, яғни мутациялық комбинативтік өзгергіштік немесе];
```

Түрлері 1. Тұқым қуаламайтын өзгергіштік немесе фенотиптік, яғни модификациялық өзгергіштік

2. Тұқым қуалайтын немесе генотиптік, яғни мутациялық комбинативтік өзгергіштік немесе

Модификациялық өзгергіштік

Модификациялық өзгергіштік – генотиптері ұқсас, сыртқы орта жағдайға байланысты фенотиптері әр түрлі болып өзгеруі

Модификациялық өзгергіштік

Ерекшеліктері :

1. тұқым қуаламайды
2. тез және көп өзгереді
3. гендердің қызметіне ферменттердің белсенділігіне әсер етеді
4. Белгілі бір реакция нормасымен шектеледі

Модификациялық өзгергіштік

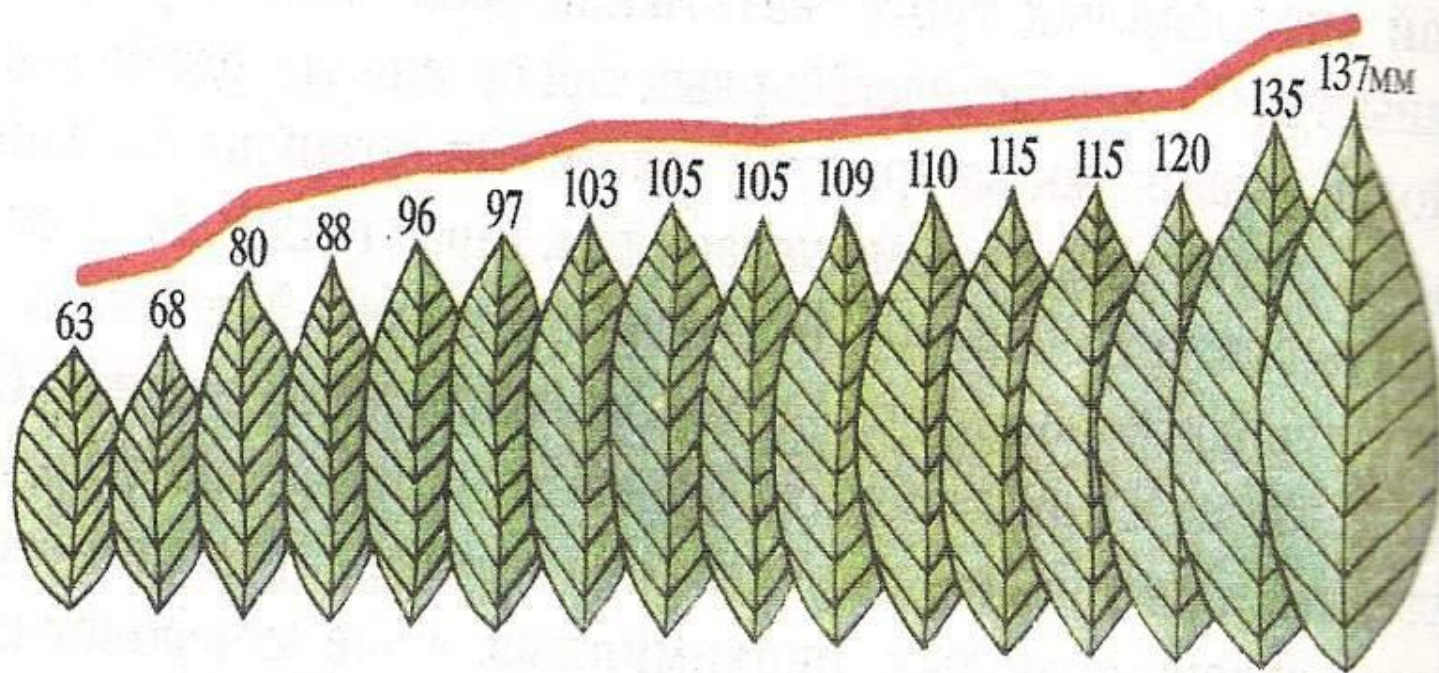
Зерттелу әдісі: Статистикалық әдіспен зерттеледі:

Вариация қатары –
кішісінен үлкеніне
қарай бір қатарға
орналастыру
нұсқа – белгі дамуның
жеке көрінісі

Масақтағы масақшалар саны (V)	14	15	16	17	18	19	20
Масақшалар санының кездесу жиілігі (p)	2	7	22	32	24	8	5

130-сурет. Лавршия жапырақтарының вариация қатары (жапырақ ұзындығы сан арқылы көрсетілген)

Модификациялық өзгергіштік

Орташа шаманы анықтау:

$$M = \frac{\sum (X * p)}{n}$$

Мұндағы:

M – орташа шама

X – нұсқа

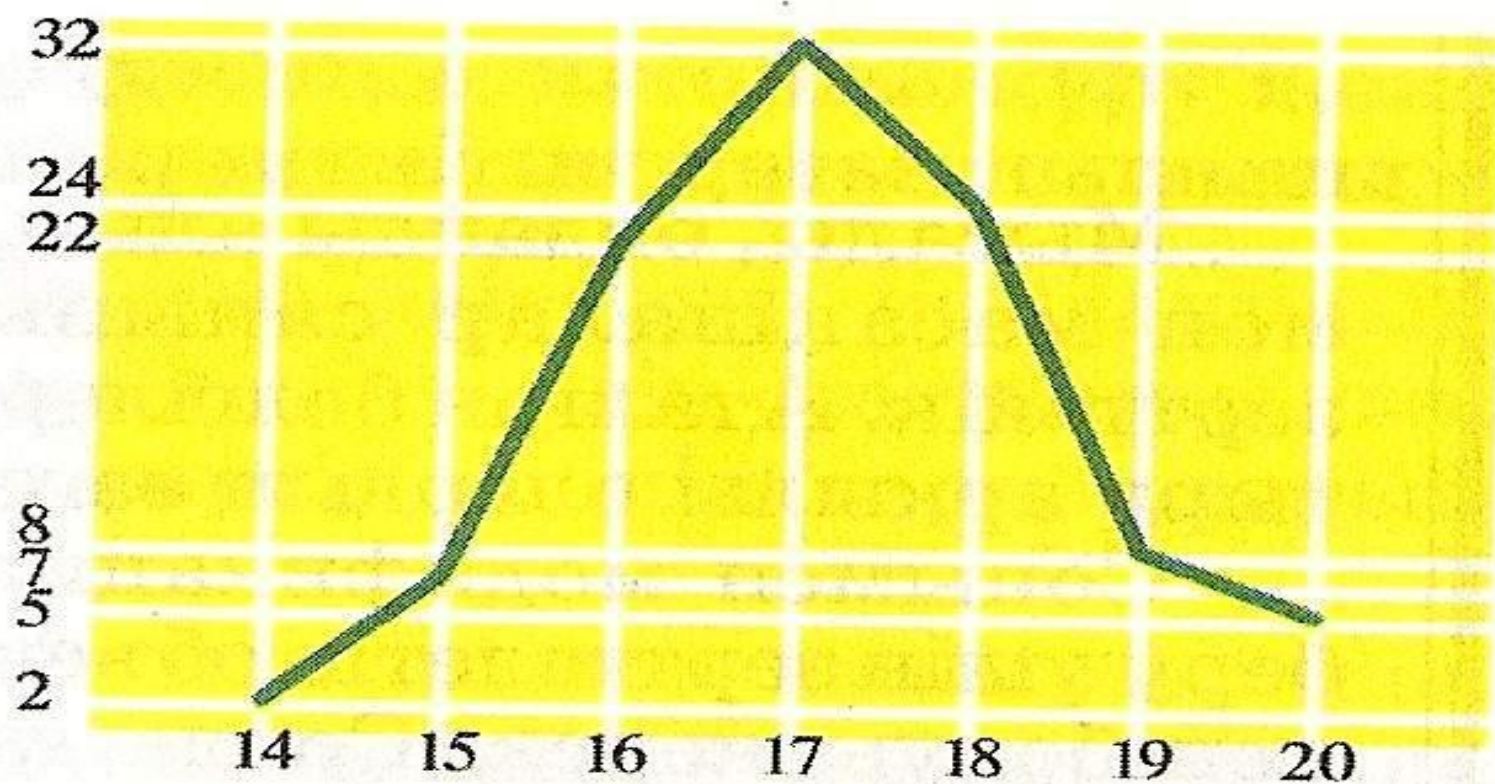
P – нұсқалардың кездесу жиілігі

n - нұсқалар саны

Σ - жиынтық

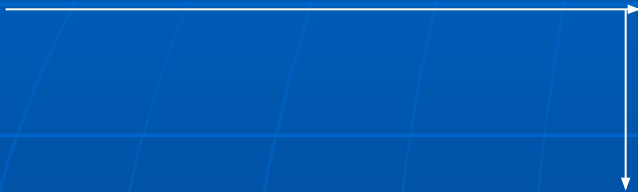
*Бұл формула бойынша бидай
масақшаларының вариация
қатарының орташа шамасын
былай есептеп шығарамыз:*

$$M = \frac{14*2 + 15*7 + 16*22 + 17*32 + 18*24 + 19*8 + 20*5}{100} = \frac{1713}{100} = 17,13$$

**131-сурет. Бидай масағындағы
масақшалар санының вариация
қисық сызығы**

Модификациялық өзгергіштік

Қорытынды : Модификациялық өзгергіштік-тұқым қуаламайтын, реакция нормасымен шектелетін статискалық әдіспен зерттеліп, барлық тірі ағзаларда кездеседі

Модификациялық өзгергіштік

Анықтама : Ағзалардың белгілерінің сыртқы орта жағдайына байланысты өзгеруі

Түрлері

1. Тұқым қуалайтын өзгергіштік немесе фенотиптік, яғни модификациялық өзгергіштік
2. Тұқым қуалайтын немесе генотиптік, яғни мутациялық немесе комбинативтік өзгергіштік

Модификациялық өзгергіштік – генотиптері ұқсас, сыртқы орта жағдайға байланысты фенотиптері әр түрлі болып өзгеруі

Ерекшеліктері :

1. тұқым қуаламайды
2. тез және көп өзгереді
3. гендердің қызметіне ферменттердің белсенділігіне әсер етеді

Зерттеу әдісі: Статистикалық әдіспен зерттеледі:

Вариация қатары – кішісінен үлкеніне қарай бір қатарға орналастыру
нұсқа – белгі дамуының жеке көрінісі

Орташа шаманы анықтау : $M = \frac{\sum(X \cdot p)}{n}$, M орташа шама, X-нұсқа, p- нұсқалардың кездесу жиілігі, n- нұсқалар саны, Σ -жиынтық.

Қорытынды : Модификациялық өзгергіштік-тұқым қуаламайтын, реакция нормасымен шектелетін статистикалық әдіспен зерттеліп, барлық тірі ағзаларда кездеседі

Сарамандық жұмыс №6: Вариациялық қатарды құру және жапырақ ұзындығы өзгергіштігінің вариациялық қисық сызығы